

НАШІ ПРЕДКИ - ДУЛІБИ

Олександр БУЛИГА,
старший співробітник Рівненського краєзнавчого музею

Трипільці, кімерійці, скіфи, сармати, неври, борисфеніти, анти, дуліби, поляни, руси, черкаси, козаки - можна було б продовжити цей список, але останньою ланкою в ньому стоять українці.

Справді, протягом багатовікової історії на теренах України народжувалися, мужніли, творили, любили, вірили, захищали, зникали й знову з'являлися ті, кого по праву ми можемо назвати предками. Про деякого з них ми знаємо більше, про інших - менше, про когось чуємо вперше. Незвичного в цьому нічого немає. Усі народи, які мешкають сьогодні на землі, пройшли багатовіковий шлях свого розвитку. Так само жителі України по-різному в різний час називали себе, по-різному їх називали сусіди, мандрівники, яким довелося побувати в Україні, дехто з наших предків отримав своє ім'я від істориків.

Люди, які проживали в землі Волинській у певні історичні епохи, також звалися по-різному. Найбільш загадковими і маловідомими для сучасників є, напевно, дуліби, що проживали в краї у другій половині I тисячоліття. Дізнаємося про них з «Повісті врем'яних літ». Автор її, описуючи розташування східнослов'янських племен, вказує, що на захід від древлян сиділи дуліби, які проживали на берегах Бугу, де зараз волиняни. Після Нестора дослідники неодноразово намагалися вказати межі розселення дулібів і пояснити назву їх племені.

У XIX столітті М.Барсов, спираючись на топонімічні дані, зробив спробу так окреслити територію східних дулібів. «Дулеби, - пише дослідник, - займали верхні течії Південного і Західного Бугу, простягаючись на північний схід від області Прип'яті, де знаходиться село Дулбунь, на південь від міста Рівне, на південний схід від міста Острога, між Ганнополем і Гучею та селом Дуліби на річці Турії в Ковельському повіті». Як бачимо, населені пункти з відповідною назвою зустрічаються на значному просторі Вдлинського регіону.

Назва ж дуліби (дулеби) й досі лишається не розшифрованою, даючи привід до найрізноманітніших наукових гіпотез, жодна з яких поки що не знайшла переваги. Дослідники намагалися пояснити назву племені від слов'янського слова «луда» та литовського «лебос» - тонкий, як дудка; з германських «дудл» та «сба» - країна волинок (що має рацію в плані зближення імені наступників дулібів-волинян). Михайло Грушевський вказує, що назва дулібів стара, праслов'янська, має свої паралелі в чеських та моравських дулібах. Її вживання в літописах відзначено від VII до IX століття, пізніше заступили назви бужани, волиняни, червени. У деяких слов'янських діалектах, як вказує Грушевський, є слово на означення дурного

чоловіка (рос. - дулеб, болг. - дулуп), проте невідомо, який зв'язок цього значення з історичними дулібами. Позначити етнографічні межі дулібів у часи Михайла Грушевського було важко, й тому історик спирався лише на відомості літопису, вказуючи, «що се був басейн Буга-висяньського». Сьогодні ж спираючись на археологічні дані, припускають, що дулібські поселення на заході включали басейн Сяну, а на сході доходили до Горині. Для жителів цих поселень були характерні простота і скромність одягу, відсутність нагрудних привіскок, шийних гривен, малочисельність браслетів і поширення однотипних прикрас - пернеподібних височих кілець і пернів загальнослов'янських типів.

Поблизу Володимир-Волинського у селі Зимному виявлено сліди городища, з яких видно, що у XVI - XVIII століттях тут було поселення з основними ознаками міста: розвинутим ремеслом, торгівлею, військовою дружиною, укріпленнями. Це одне з небагатьох відомих археологам слов'янських «зародкових міст» цього періоду. Вважають, що саме тут знаходився єдин з політико-адміністративних осередків дулібського союзу.

Дослідники, які стоять на позиціях того, що історія будь-якого народу розпочинається з появою писемних джерел, політичних подій, ще в минулому столітті висловлювали думку, що саме діяльність військового союзу дулібів можна поставити на початку східнослов'янської історії, що саме у дулібів необхідно відшукувати початки державного устрою східних слов'ян.

А політична історія дулібів пов'язана з їхньою боротьбою проти аварів, які в першій половині VII століття здійснили напад на слов'янські племена. Літописець розповідає, що авари (він їх називає обрами) виявляли насилья щодо дулібів. Про це повідомляють також інші джерела, зокрема, Костянтин Багрянородний та анонімний географ Баварський. Аварам вдалося на певний час примусити дулібів платити їм данину. Наші предки були поневолені, але не скорені. Вони не припиняли боротьби. І якщо з пришельців не зостався ні один обрин, вказує літописець, немає їх племені сліду на землі, то дулібські нащадки продовжують свою історію й до сьогоднішнього дня.

Зараз історики не мають остаточних відповідей щодо питання історії дулібів. Нерозв'язаним залишається питання походження назви племені й території його розташування. Турбують дослідників проблеми співвідношення історії дулібського та антського союзів, стосунки волинських та західних дулібів, що входили до складу одного з перших слов'янських державних утворень (увійшло в історію під назвою держави Само й вело героїчну боротьбу з аварами).